

Nr 44.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan m. m.; given Stockholms slott den 8 januari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F   A D O L F.

Torsten Nilsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Riksdagen har genom skilda beslut för tidigare budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att avgöra vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. I den föreliggande propositionen hemställes (punkt 1) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning jämväl för budgetåret 1954/55 medgiva befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. Vidare hemställes (punkt 2) om bemyndigande att medgiva förenklat avskrivningsförfarande beträffande vissa fordringar inom försvarets fabriksverk. Därjämte underställes riksdagens prövning (punkterna 3—9) sju frågor om befrielse från ersättningsskyldighet.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 8 januari 1954.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet m. m. och anför härutinnan följande.

1.

Vid anmälan av propositionen 1948: 46 (punkt 1) lämnade föredragande departementschefen en närmare redogörelse för hur frågan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning avgöra ärenden om befrielse från ersättningsskyldighet dittills bedömts av riksdagen. I propositionen 1953: 45 (punkt 1) föreslog Kungl. Maj:t att bemyndigande av enahanda slag som riksdagen tidigare lämnat i detta avseende måtte, med viss angiven utvidgning av bemyndigandet, givas även för budgetåret 1953/54. I anledning härav lämnade riksdagen enligt skrivelse 1953: 401 bemyndigande åt Kungl. Maj:t att under budgetåret 1953/54 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kronor.

Med stöd av detta och tidigare erhållet bemyndigande har Kungl. Maj:t under år 1953 medgivit befrielse från ersättningsskyldighet på sätt framgår av en förteckning, vilken torde få såsom *bilaga* fogas vid detta protokoll (motsvarande förteckningar över de tidigare, med stöd av riksdagens bemyndiganden, avgjorda ärendena återfinnes såsom bilagor till propositionerna 1946: 82, 1947: 56, 1948: 46, 1949: 145, 1950: 74, 1951: 57, 1952: 54 samt 1953: 45). Vid dessa ärendens behandling har beaktats vad riksdagen framhållit i skrivelse 1945: 155. Ehuru här avsedda ärenden numera icke uppgår till samma betydande antal som under åren närmast efter bered-

skapstidens slut, synes dock ärendenas art motivera det förenklade behandlingssätt, som vinnes om dessa frågor i viss utsträckning kan avgöras av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill bör enahanda bemyndigande utverkas även för budgetåret 1954/55.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1954/55 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger femtusen kronor.

2.

I propositionen 1952: 225 (punkt 2) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att medge, att Kungl. Maj:t fick bemyndiga försvarets civilförvaltning att i samråd med vederbörande centrala förvaltningsmyndigheter, utan hinder av gällande författningsbestämmelser angående avskrivning av kronans fordringar, besluta om avskrivning av till ämbetsverkets advokatfiskal för bevakning och indrivning överlämnad fordran till belopp ej överstigande 500 kronor beträffande vilken *antingen* omständigheterna ger vid handen att vederbörande icke kan betala sin skuld och enligt ämbetsverkets bedömning ingen eller ringa möjlighet föreligger att framdeles uttaga betalning, *eller ock* åtgärder för fordringens bevakande och indrivande bedömes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning, att åtgärderna ej är ekonomiskt lönande, allt såvitt dylika åtgärder ändock icke anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden.

Riksdagen lämnade i skrivelsen 1952: 418 det sålunda begärda medgivandet. Kungl. Maj:t har därefter i brev den 5 december 1952 meddelat civilförvaltningen bemyndigande av nyss angivet innehåll.

I skrivelse den 13 november 1953 har försvarets fabriksstyrelse hemställt att samma rätt, som enligt brevet den 5 december 1952 tillkommer civilförvaltningen att avskrivna vissa fordringar, skall lämnas fabriksstyrelsen i vad avser inom försvarets fabriksverks verksamhetsområde uppkomna fordringar.

Till stöd för sin framställning anför styrelsen bland annat följande. Med hänsyn till att fabriksverket utgör ett från försvaret i övrigt fristående, affärsdrivande verk, torde den rätt som sålunda meddelats försvarets civilförvaltning icke avse fordringar som uppkommit inom fabriksverket. Skä-

len för det åt civilförvaltningen givna bemyndigandet att besluta om avskrivning av vissa fordringar föreligger jämväl i fråga om sådana fordringar, som uppkommer inom fabriksverkets område och som i mycket stor utsträckning utgör smärre kundfordringar. Fabriksstyrelsen finner det därför angeläget att styrelsen erhåller befogenhet att besluta om avskrivning av vissa smärre fordringar inom fabriksverket.

Statens sakrevision har i utlåtande den 30 november 1953 — under erinran om att andra affärsverk har väsentligt större rörelsefrihet på förevarande område än som nu begärs av fabriksstyrelsen — tillstyrkt bifall till framställningen.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 23 november 1953 förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till framställningen.

Departementschefen.

Det åt försvarets civilförvaltning lämnade bemyndigandet att avskrivna vissa fordringar avser icke fordringar som uppkommit inom försvarets fabriksverk. Då emellertid samma skäl som föranlett bemyndigandet åt försvarets civilförvaltning föreligger även beträffande fabriksverket synes samma rätt till avskrivning böra medgivas fabriksstyrelsen. Jag hänvisar i övrigt till vad jag anfört vid anmälan av propositionen 1952: 225.

Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att Kungl. Maj:t må bemyndiga försvarets fabriksstyrelse att, utan hinder av gällande författningsbestämmelser angående avskrivning av kronans fordringar, besluta om avskrivning av fordran, uppkommen inom fabriksverket, till belopp ej överstigande 500 kronor, beträffande vilken *antingen* omständigheterna ger vid handen, att vederbörande icke kan betala sin skuld och enligt fabriksstyrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att framdeles uttaga betalning, *eller ock* åtgärder för fordringens bevakande och indrivande bedömes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna ej är ekonomiskt lönande, allt såvitt dylika åtgärder ändock icke anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden.

3.

Sedan riksdagen meddelat sina beslut i anledning av propositionen 1949: 145 angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan, förordnad Kungl. Maj:t genom brev den 13 maj 1949, att *C. H. Lander* finge, därest han före den 1 januari 1950 till försvarets civilförvaltning inbetalade ett belopp av 100 kronor, befrias från skyldighet att till kronan

utgiva återstående skadestånd — 5 164 kronor 96 öre jämte ränta — enligt utslag den 28 september 1942 av fältskyddsrådet vid Morjärvs försvarsområdesstab.

I en den 18 april 1953 dagtecknad skrift har Lander — som inbetalat nämnda belopp av 100 kronor först den 3 januari 1952 — anhållit att bli befriad från återstående skadeståndsskyldighet och därvid framhållit följande. Att han icke fullgjort inbetalningen i rätt tid beror på synnerligen besvärliga ekonomiska förhållanden och bristande insikt om att inbetalning före den 1 januari 1950 var ett villkor för efterskänkande av fordringen. Hans ekonomi, som även tidigare varit dålig, hade under år 1949 förvärrats till följd av att han och hans hustru varit sjuka och att familjen utökats med ett barn.

Försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning har i utlåtande den 19 maj 1953 förklarat att de icke vill motsätta sig bifall till ansökningen.

Departementschefen.

Med hänsyn till föreliggande omständigheter vill jag, i likhet med myndigheterna, icke motsätta mig att Lander — oaktat han först efter utsatt tid fullgjort inbetalningen — befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att C. H. Lander befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av utslag den 28 september 1942 av fältskyddsrådet vid Morjärvs försvarsområdesstab.

4.

Natten mellan den 10 och den 11 juli 1925 utbröt eld i en skraddarverkstad inom dåvarande fälttelegrafkårens så kallade stora kasern å Marieberg. Vid förhör utröntes att eldsvådan uppkommit till följd av att korpralen vid kåren *K. H. H. Eriksson*, sedan han förut under dagen å verkstaden utfört pressning med ett elektriskt järn, avlägsnat sig från verkstaden utan att utdraga proppen till den elektriska kontakten. Till följd härav hade pressjärnet överhettats och vållat antändning. Sedan i anledning av det inträffade talan vid krigsrätt förts mot Eriksson och denne dömts till ansvar och förpliktats att utgiva visst skadestånd, överklagade Eriksson krigsrättens utslag hos krigshovrätten.

Krigshovrätten — som fann att förseelsen icke begåtts i tjänsten, men att Eriksson åsidosatt den omtanke och försiktighet som av omständigheterna påkallats — ådömde genom lagakraftvunnet utslag den 15 februari

1926 Eriksson vaktarrest i tio dagar och förpliktade honom att ersätta kronan uppkomna skador å kasernen och inventarier med 22 509 kronor 39 öre.

Försök till utmätning av kronans fordran har utan resultat företagits år 1935, 1944 och 1949.

I en den 21 februari 1953 dagtecknad skrift anhåller nu Eriksson hos Kungl. Maj:t att av nåd bliva befriad från skadeståndsskyldigheten och anför bland annat följande. På våren 1928 erhöll han avsked från anställning som furir och har sedan dess varit chaufför vid Barnängens tekniska fabriker i Alvik. Han är femtio år gammal och gift men har inga barn. Lönen är 150 kronor per vecka, och hans ekonomiska förhållanden har varit så blygsamma, att han ej förmått erlægga ens en ringa del av skadeståndet. Under beredskapstiden var han inkallad tillhopa 24 månader. Någon ändring av hans inkomster, som grundas på kollektivavtal, är ej att förvänta.

Försvarets civilförvaltning, arméförvaltningens intendenturavdelning och fortifikationsförvaltningen framhåller i utlåtande den 2 juni 1953 att med hänsyn till omständigheterna vid skadans uppkomst hinder av principiell art icke föreligger att tillmötesgå ansökningen. Ehuru Erikssons möjlighet att gottgöra kronan synes ringa, bör han dock kunna infria en del av skulden. Ämbetsverken tillstyrker, att Eriksson, om han inom av Kungl. Maj:t fastställd tid inbetalar 500 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet.

Statskontoret — som inhämtat, att Erikssons hustru har en arbetsinkomst av 700 kronor i månaden — förklarar i utlåtande den 24 juni 1953 att statskontoret, med hänsyn till omständigheterna vid skadans uppkomst och den tid som därefter förflutit utan att kronan kunnat erhålla någon gottgörelse, icke vill motsätta sig bifall till ansökningen på sätt ovannämnda ämbetsverk föreslagit.

Departementschefen.

Det skadestånd som Eriksson till följd av sin försummelse ådragit sig är synnerligen betydande i förhållande till förseelsens svårighetsgrad. Då det härjämte synes osannolikt att Eriksson skall kunna gälda skadeståndet till någon mera avsevärd del föreslår jag att Eriksson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer inbetalar 500 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan i förevarande hänseende.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att chauffören K. H. H. Eriksson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 500 kronor, befrias från återstående

skadeståndsskyldighet till kronan på grund av krigshovrättens utslag den 15 februari 1926.

5.

Ingrid Lilly Kristina Larsson, som är sömmerska vid försvarets fabriksverks centrala tvätt- och reparationsanstalt i Lövsta, disponerade jämte en arbetskamrat såsom bostad ett rum och kök i en kronan tillhörig, av fabriksstyrelsen disponerad enplans trerumsvilla i Hässelby villastad. Sedan Ingrid Larsson och hennes arbetskamrat den 7 februari 1952 på morgonen lämnat villan och inställt sig i arbetet, utbröt under morgonen eld i villan. Därvid förstördes en del av villan ävensom vissa kronan tillhöriga inventarier.

Genom lagakraftvunnen dom den 27 oktober 1952 fann Stockholms rådhusrätt att Ingrid Larsson av oaktsamhet vållat branden därigenom att hon, sedan hon kopplat sladden till en elektrisk vattenkokare till en väggkontakt i villans kök, avlägsnat sig utan att ha tagit ur sladden. Härigenom hade vattenkokaren överhettats och antänt villan. Rådhusrätten dömde Ingrid Larsson att för allmänfarlig vårdslöshet böta tjugofem dagsböter å sju kronor samt förpliktade henne jämlikt medgivande att utgiva skadestånd till försvarets civilförvaltning med 29 981 kronor 58 öre för skada å villan samt till fabriksstyrelsen med 1 502 kronor 35 öre för förstörda inventarier jämte fem procent årlig ränta å dessa belopp från den 27 oktober 1952, till dess betalning sker.

I en den 7 januari 1953 dagtecknad skrift anhåller Ingrid Larsson hos Kungl. Maj:t att av nåd bli helt eller delvis befriad från skadeståndsskyldigheten. Hon förklarar att hon, som är född år 1932 och ogift, icke har försörjningsplikt mot andra personer men att hon dock ej har någon möjlighet att gälda de utdömda skadeståndsbeloppen.

Försvarets fabriksstyrelse anför i yttrande den 15 april 1953 att sökandens inkomst från tvätt- och reparationsanstalten uppgått till 6 796 kronor under år 1952 samt att styrelsen icke har något att erinra emot att sökanden, som enligt uppgift icke har några tillgångar utöver lönen, befrias från skadeståndsskyldighet.

Försvarets civilförvaltning förklarar i utlåtande den 28 april 1953 att ämbetsverket anser hinder av principiell art icke föreligga att tillmötesgå sökanden. Visserligen förefaller hennes möjlighet att gottgöra förlusten ringa, men hon bör dock utan svårighet med visst anstånd kunna inbetala en del av skulden. Denna del föreslås av civilförvaltningen, i anslutning till ett av fortifikationsförvaltningen avgivet yttrande, skola bestämmas till 500 kronor.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 16 maj 1953 att ämbetsverket icke vill motsätta sig bifall till ansökningen på sätt civilförvaltningen hemställt.

Departementschefen.

Detta ärende företer stor likhet med det under nästföregående punkt anmälda. På i huvudsak samma skäl som där anförts föreslår jag, att Ingrid Larsson, därest hon inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer inbetalar 500 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan i förevarande hänseende.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Ingrid Lilly Kristina Larsson, därest hon inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 500 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av Stockholms rådhusrätts dom den 27 oktober 1952.

6.

Den 20 mars 1952 skadades värnpliktige vicekorpralen *H. B. Pahlsson* av ett vådaskott, som avlossades av värnpliktige vicekorpralen *B. G. Tamfelt* i vaktbaracken vid Skånska trängregementet. Vederbörande åklagare yrkade ansvar å Tamfelt för det denne vid tillfället under tjänstgöring som vaktechef gjort sig skyldig till tjänstefel genom att icke iakttaga de bestämmelser som var utfärdade för handhavande av kulsprutepistol och därigenom vållat olyckan. I samband härmed förde Pahlsson ersättnings-talan mot Tamfelt.

Genom lagakraftvunnen dom dömdes Tamfelt till arrest i tjugo dagar och förpliktades att utge skadestånd till Pahlsson med 800 kronor.

Då Pahlsson icke kunde utfå skadeståndet yrkade han vid Västra Göinge domsagas häradsrätt att kronan skulle förpliktas utgiva motsvarande skadestånd, 800 kronor, jämte ränta. Kronan — som i och för sig vitsordade skäligheten av det yrkade ersättningsbeloppet — bestred käromålet och fordrade ersättning för utgifterna å målet. Genom dom den 8 oktober 1952 ogillade häradsrätten käromålet och förpliktade Pahlsson att ersätta kronans rättegångskostnader med 413 kronor. Domen vann laga kraft.

I en den 20 maj 1953 dagtecknad skrift har Pahlsson hos Kungl. Maj:t anhållit att bli befriad från skyldigheten att ersätta nämnda rättegångskostnader om 413 kronor och framhåller därvid följande. Han blev alldeles oförvållat skadad vid olyckstillfället. Till det förhållandet, att han icke kan få ut ersättningen om 800 kronor, kommer nu att han blivit skyldig

att utge 413 kronor till kronan. Han har stora svårigheter att betala rättegångskostnaden. Han hade praktikantplats vid fabrik mot ett arvode av 500 kronor i månaden men avsåg att under hösten 1953 börja studera vid handelshögskolan i Göteborg; han hade då inga förvärvsmöjligheter.

Försvarets civilförvaltning framhåller i utlåtande den 22 september 1953 att det förefaller i princip betänkligt att bevilja någon eftergift, enär Pålsson genom att anhängiggöra talan vid domstol ådragit kronan ifrågavarande kostnad. Med hänsyn till Pålssons jämförelsevis svaga ekonomi och då han med avseende å omständigheterna i målet icke kan sägas ha väckt talan utan skäl, vill civilförvaltningen icke motsätta sig bifall till ansökningsen i så måtto, att Pålsson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer, inbetalar ett belopp av 100 kronor, befrias från vidare ersättningsskyldighet på förevarande grund.

Advokatfiskalen hos civilförvaltningen har i yttrande till civilförvaltningen som sin uppfattning uttalat, att rättsfrågan i förevarande fall var oviss och att Pålssons åtgärd att anhängiggöra rättegång mot kronan därför var motiverad.

Statskontoret anför i utlåtande den 7 november 1953 följande. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat kan Pålsson tidigast hösten 1954 börja vid handelshögskolan i Göteborg. Han är fortfarande anställd vid ifrågavarande fabrik och uppbär, efter avdrag för skatt, lön med 443 kronor i månaden. För kost och logi betalar han sina föräldrar 140 kronor i månaden. Han har ej andra skulder än här ifrågavarande och bör med hänsyn till sin ekonomi och beloppets ringa storlek utan svårighet kunna fullgöra sin betalningsskyldighet. Då ej heller i övrigt synes föreligga tillräckliga skäl för befrielse, avstyrker statskontoret bifall.

Departementschefen.

Pålsson har under militärtjänstgöring oförskyllt skadats av ett vådaskott. Sedan den värnpliktige, som vållat skadan och därför ådömts ansvar och skadeståndsskyldighet, icke förmått betala skadeståndet har Pålsson fört talan mot kronan om utfående av beloppet. Hans talan ogillades, men Pålsson får dock anses ha haft visst fog för sin talan.

Med hänsyn till de ömmande omständigheterna i förevarande fall anser jag det skäligt att Pålsson befrias från skyldigheten att ersätta kronans rättegångskostnader därest han inbetalar ett belopp av 100 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att H. B. Pålsson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 100 kronor, befrias från återstoden av honom jämlikt Västra Göinge domsagas häradsrätts dom den 8 oktober 1952 åvilande ersättningsskyldighet till kronan.

7.

Genom dom den 10 maj 1950, som vunnit laga kraft, dömde rådhusrätten i Falun numera fanjunkaren *F. G. S. Liljecrantz* för tjänstefel att böta femton dagsböter om 4 kronor 50 öre samt förpliktade honom att till *O. W. Krawe* och dennes hustru *Mait Krawe* såsom ställföreträdare för makarnas son *Roland Wilhelm Krawe*, född den 18 maj 1936, i anledning av inträffat olycksfall utgiva ersättning med 64 kronor för förstörda kläder, 400 kronor för sveda och värk för tiden till den 1 april 1950 och 203 kronor för rättegångskostnaderna jämte domslösen. *Roland Krawe* förbehölls rätt att i särskild rättegång föra talan om ytterligare ersättning för sveda och värk för tiden från och med den 1 april 1950 ävensom för framtida men och lyte samt nedsatt arbetsförmåga.

De närmare omständigheterna vid olycksfallet var följande. *Liljecrantz*, som sedan år 1947 är anställd som ammunitionsförvaltare vid Falu—Mora försvarsområdes stab, inställde sig den 6 maj 1949 jämte en förrådsman å Rommehed för att jämlikt order förstöra för flygfältsmenor avsedda gamla minståndare, vilka förvarades i ett förråd. Minståndarna utgjordes av två på en bräda fästade slagtändare, var och en aptrerad med tändhattar och anslutna till pentylstubin. Förstörandet tillgick på följande sätt. I en ravin omgiven av skogbeväxt mark grävdes en ungefär 1,30 m djup grop, i vilken en bunt om cirka 20 minståndare per gång nedlades och täcktes med sand till en höjd av ungefär tre decimeter. Den ena slagtändaren på en minståndare bragtes härefter till utlösning. Meningen var att detonationen skulle sprida sig till och antända pentylstubinträdarna på de övriga minståndarna i bunt. Detta förfaringssätt användes till dess samtliga minståndare ansågs förstörda. Då *Liljecrantz* och hans medhjälpare därefter genomsökte den kringliggande terrängen påträffade de ett 70-tal slagtändare, vilka slungats upp ur gropen vid detonationerna. Dessa slagtändare medfördes till Falun och förstördes. Å samtliga dessa hade tändhattarna detonerat.

Den 13 september 1949 hittade *Roland Krawe* och en kamrat i närheten av ravinen ett flertal slagtändare. Dessa härrörde från det parti minståndare, som *Liljecrantz* haft order förstöra, och hade slungats upp ur gropen vid sprängningarna. Då *Roland Krawe* med högra handen drog ut utlösningssprinten på en slagtändare, som han höll i vänstra handen, detonerade slagtändaren. *Roland Krawe* erhöll därvid en mindre bukskada samt en slitskada i vänstra handen med förlust av lillfingret och motsvarande mellanhandsben. Vid senare undersökning av terrängen runt gropen anträffades 35 slagtändare med tändhattar som ej detonerat. I gropen anträffades 150 ej detonerade slagtändare.

På förslag av advokatfiskalen hos försvarets civilförvaltning utanordnade civilförvaltningen och arméförvaltningens tygavdelning i mars 1951

förenämnda skadestånd, tillhopa 464 kronor, samt, efter hörande av försvarets skaderegleringsnämnd, 1 500 kronor i ersättning för framtida men och lyte.

Sedermera förde Roland Krawe talan mot kronan och yrkade ytterligare ersättning för men och lyte samt ersättning för minskad arbetsförmåga i form av livränta.

Genom dom den 27 februari 1952, som vunnit laga kraft, förpliktade Falu domsagas södra tingslags häradsrätt kronan att utgiva *dels* ersättning för lyte och men med, utöver i mars 1951 erlagt belopp å 1 500 kronor, ytterligare 500 kronor, *dels* livränta från och med den 18 maj 1950 till den 18 maj 1954 med 540 kronor per år, därefter till den 18 maj 1957 med 756 kronor per år samt därefter till dess Roland Krawe fyller 67 år med 1 080 kronor per år, *dels* ock ränta å förfallna belopp.

Genom beslut den 21 mars 1952 har civilförvaltningen med anledning av sistnämnda dom till laga målsman för Roland Krawe förskottsvis utanordnat ersättning för lyte och men jämte ränta med 506 kronor 25 öre ävensom förfallna livräntebelopp jämte ränta samt livränta för andra kvartalet 1952 med 1 158 kronor 84 öre eller tillhopa 1 665 kronor 9 öre.

På framställning av civilförvaltningen har riksförsäkringsanstalten genom beslut den 17 maj 1952 övertagit betalningen av livräntan från och med den 1 juli 1952 samt berett civilförvaltningen ersättning för det belopp, 1 158 kronor 84 öre, som ämbetsverket förskottsvis utgivit i livränta.

I särskilda den 2 juli och den 15 oktober 1952 dagtecknade skrifter har Liljecrantz anhållit att av nåd bliva befriad från skyldighet att till kronan återgälda de ersättnings- och livräntebelopp, som kronan jämlikt förenämnda dom den 27 februari 1952 förpliktats att utgiva till Roland Krawe.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande den 25 november 1952 anfört i huvudsak följande: Från anslag under fjärde huvudtiteln har på grund av ifrågavarande skada utgivits sammanlagt (464 + 1 500 + 506:25 =) 2 470 kronor 25 öre. För gäldande av livräntan tages i anspråk anslag under annan huvudtitel än den fjärde; utbetalningarna för sådant ändamål uppgick i slutet av november 1952 sammanlagt till 1 428 kronor 84 öre. För dessa belopp äger kronan uppenbarligen regressfordran mot Liljecrantz. Denna fordran är visserligen icke domfäst, men Liljecrantz har icke ifrågasatt sin förpliktelse mot kronan.

Beträffande Liljecrantz' ekonomi m. m. meddelar civilförvaltningen följande: Av yttrande från Falu—Mora försvarsområdes stab framgår att Liljecrantz har en lön, efter avdrag för skatt, av 713 kronor per månad, att han äger en till 35 000 kronor värderad fastighet, som icke lämnar någon inkomst och som är intecknad för cirka 15 000 kronor, samt att han i övrigt, utöver förevarande belopp, häftar i skuld för 4 000 kronor.

Civilförvaltningen förklarar att, med hänsyn till den värdslöshet Liljecrantz visat vid handhavande av farlig materiel, det kan synas tveksamt

huruvida någon eftergift av kronans fordran bör beviljas. I betraktande av storleken av de belopp som han kan bli nödsakad att utgiva och då tjänstefelet av straffmätningen att döma icke torde ha ansetts alltför svårt synes emellertid viss nedsättning av ersättningskyldigheten böra medgivas. Med hänsyn till Liljecrantz' ekonomi och då han är försörjningspliktig mot hustru och två minderåriga barn lär det bli kännbart för honom även om han nödgas gottgöra kronan allenast ett begränsat belopp, lämpligen vad som utgivits för skada å kläder, sveda och värk samt lyte och men med ränta, sammanlagt 2 470 kronor 25 öre. Civilförvaltningen föreslår därför att Liljecrantz, om han inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalar 2 470 kronor 25 öre, befrias från vidare ersättningskyldighet på förevarande grund.

Statskontoret anför i utlåtande den 17 december 1952 att Liljecrantz visat förhållandevis stor vårdslöshet vid förstöringen av minståndarna, varför statskontoret hyser tvekan om tillräckliga skäl kan anses föreligga för tillmötesgående av ansökningen. Med hänsyn till omständigheterna i ärendet vill statskontoret dock icke motsätta sig bifall till framställningen på sätt civilförvaltningen föreslagit.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 28 januari 1953 förklarat sig icke ha något att erinra emot att Liljecrantz befrias från ifrågavarande ersättningskyldighet på sätt civilförvaltningen och statskontoret förordat.

Departementschefen.

Kronans regressfordran mot Liljecrantz utgör nu omkring 4 600 kronor. Härtill kommer fordran å de efter hand förfallande livräntebeloppen, som under de närmaste tre åren uppgår till omkring 750 kronor per år och därefter till cirka 1 100 kronor per år. Med hänsyn till Liljecrantz' inkomster och försörjningsplikt torde det icke vara möjligt för honom att betala annat än en mindre del av kronans fordran. På grund av det anförda vill jag icke motsätta mig att Liljecrantz erhåller viss befrielse från sin ersättningskyldighet. Fullständig befrielse bör icke komma i fråga med hänsyn till att Liljecrantz enligt min mening vid fullgörandet av ifrågavarande uppdrag visat stor vårdslöshet. Jag föreslår att Liljecrantz befrias från ersättningskyldighet till kronan om han inbetalar ett belopp av 2 500 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att F. G. S. Liljecrantz, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 500 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan på grund av ovannämnda olyckshändelse den 13 september 1949.

8.

Under förevisningsövning å Ränneslätt den 3 maj 1946 markerades artillerield genom att ett stort antal å ett område av slätten utlagda sprängladdningar bringades att explodera. Vid laddningarnas utlösning, som skedde medelst slagtändare, uppstod ett antal blindgångare. Omedelbart efter artillerieldens markering skedde på given signal stormning, varvid en gevärsgrupp hade att passera över området. Numera kaptenen vid Norra Smålands regemente S. G. R. Önnesjö, som följde efter gevärsgruppen, kom härvid i beröring med en blindgångare eller utlösningsslinan till denna, varvid laddningen exploderade med påföljd att Önnesjö åsamkades svår kroppsskada.

Med anledning av det inträffade förde vederbörande åklagare vid regementskrigsrätten vid Jönköpings—Kalmar regemente ansvarstalan mot överstelöjtnanten friherre R. Leuhusen såsom ledare av övningen och dåvarande löjtnanten, numera kaptenen i Norra Smålands regementes reserv, ingenjören N. K. A. Sandwall. Den sistnämnde, som var utbildad i sprängtjänst, hade varit målanordnare. I denna egenskap hade han haft att utlägga laddningarna och bringa dem att explodera samt att därefter giva signal om att artillerieldens markering var avslutad, innebärande att framryckningen kunde ske.

Genom utslag den 12 juni 1946 prövade krigsrätten, som fann omständigheterna för Sandwall mildrande, lagligt döma honom att för oförstånd i tjänsten undergå arrest utan bevakning i två dagar. Ansvarstalan mot Leuhusen ogillades.

Överkrigsfiskalsämbetet fullföljde vid krigshovrätten påståendet om ansvar å Leuhusen, medan Sandwall yrkade frikännande.

Genom utslag den 7 januari 1947 fann krigshovrätten ej skäl att på talan av Sandwall göra ändring i krigsrättens utslag beträffande denne. Angående Leuhusen fann krigshovrätten styrkt, att denne vid planläggningen av övningen icke givit Sandwall så fullständiga och klara direktiv som med hänsyn till de med övningen förknippade riskmomenten uppenbarligen varit av behovet påkallade. På grund härav prövade krigshovrätten lagligt döma Leuhusen för vårdslöshet i tjänsten till arrest utan bevakning fyra dagar.

Leuhusen fullföljde talan mot krigshovrättens utslag. Genom utslag den 4 oktober 1947 fann Kungl. Maj:t rättvist att, med ändring av krigshovrättens utslag i vad det överklagats, fastställa regementskrigsrättens utslag såvitt angick Leuhusen.

I anledning av olycksfallet medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 11 augusti 1950, att försvarets civilförvaltning till Önnesjö fick utbetala skadestånd, bland annat för vårdkostnader, sveda och värk samt lyte och framtida men, med tillhoppa 14 850 kronor. På grund av olycksfallet har riksförsäkringsanstalten utbetalat livränta m. m. till Önnesjö jämlikt olycksfallsförsäkringslagen.

I en den 4 september 1952 dagtecknad skrift har Sandwall hos Kungl. Maj:t anhållit att av nåd bliva befriad från skyldighet att ersätta civilförvaltningen och riksförsäkringsanstalten vad som på grund av olycksfallet utbetalats eller kommer att utbetalas till Önnesjö. Sandwall anför härvid bland annat följande. Han deltog i övningen på given order, och enighet om att Sandwall ensam bar skuld till olyckan har icke rått i de dömande instanserna. Omständigheterna i målet har dessutom ansetts mildrande, och straffet blev så lågt som två dagars arrest utan bevakning. Den dryga ersättningsskyldigheten synes stå i missförhållande till straffet.

Beträffande Sandwalls ekonomi har av handlingarna i ärendet m. m. inhämtats följande: Han är född 1916 och gift samt har tre minderåriga barn. Han är anställd som ingenjör hos en ingenjörfirma i Stockholm med en bruttolön av för närvarande 1 750 kronor i månaden jämte 100 kronor i månaden för hållande av tjänstebil. Hustrun har ingen egen inkomst. Hyran är 220 kronor per månad, vartill kommer garagehyra med 30 kronor i månaden. Han äger en bil värd cirka 6 000 kronor men har å bilen skuld till samma belopp. Härjämte äger han en obebyggd sportstuguetomt taxerad till 4 000 kronor men belastad med 1 000 kronor i gäld.

Försvarets civilförvaltning och *arméförvaltningens tygavdelning* framhåller i utlåtande den 10 mars 1953 följande: Det skadestånd om 14 850 kronor, som civilförvaltningen utbetalat till Önnesjö, är Sandwall skyldig återbetala. Krigsrätten fann emellertid omständigheterna vid förseelsens begående mildrande. I princip synes fördenskull — med beaktande jämväl i övrigt av vad i målet förekommit — hinder icke möta att tillmötesgå ansökningen genom att till viss del eftergiva kronans för närvarande betydande ersättningskrav. Med utgångspunkt från Sandwalls ekonomi och försörjningsplikt synes han skäligen av skadeståndet böra erlægga 1 000 kronor. Ämbetsverken föreslår därför, att Sandwall, om han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer inbetalar 1 000 kronor, befrias från vidare ersättningsskyldighet på förevarande grund.

Riksförsäkringsanstalten anför i utlåtande den 20 maj 1953 bland annat följande. Anstaltens kostnader i anledning av olycksfallet hade dittills uppgått till 4 875 kronor 22 öre. Härvid har livränta utgått för tiden till och med den 9 november 1953. Kapitalvärdet av den ersättning som Önnesjö framdeles kan bliva berättigad uppbära under sin återstående livstid — beräknad efter en årlig ersättning motsvarande den som senast utbetalats till honom, nämligen 1 040 kronor per år — kan uppskattas till 24 000 kronor. Med hänsyn till föreliggande uppgifter om Sandwalls ekonomi och i betraktande av de omständigheter varunder olyckan inträffat vill anstalten för sin del icke motsätta sig att Sandwall befrias från ersättningsskyldighet gentemot anstalten, därest han fullgör den inbetalning till kronan som föreslagits av civilförvaltningen och tygavdelningen.

I ärendet har inhämtats att riksförsäkringsanstalten beslutat att även

för tiden den 10 november 1953—den 9 november 1956 skall utbetalas livränta till Önneshö med 1 040 kronor per år.

Statskontoret har i utlåtande den 3 juni 1953 förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till ansökningen på sätt civilförvaltningen föreslagit.

Departementschefen.

Av utredningen framgår att Sandwall genom en förseelse, som bedömts lindrig, ådragit sig en synnerligen betydande ersättningskyldighet till statsverket. Med hänsyn härtill och då det icke kan förväntas att Sandwall skall förmå betala annat än en mindre del av sin skuld, finner jag det i enlighet med myndigheternas förslag skäligt att Sandwall, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från vidare ersättningskyldighet i angivna avseenden.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att N. K. A. Sandwall, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till statsverket till följd av ovannämnda olycksfall den 3 maj 1946.

9.

Under övningskjutning med kulsprutegevär vid Värmlands regemente den 5 oktober 1945, varvid numera löjtnanten vid regementet C. J. W. Scheffer var ledare, åsamkades värnpliktige A. G. Rödin svåra skador i ena låret av ett skott, som avlossades av en annan värnpliktig. Genom dom den 20 mars 1951 i mål mellan Rödin, käre, samt nämnde värnpliktige, Scheffer och kronan, svarande, förpliktade rådhusrätten i Karlstad svarandena att solidariskt till Rödin utgiva vissa ersättningar för de denne åsamkade skadorna. Sedan talan fullföljts mot rådhusrättens dom, befriade Svea hovrätt genom dom den 19 juni 1951 Scheffer och kronan från skadeståndsskyldighet, varjämte hovrätten förpliktade Rödin att ersätta Scheffer dennes kostnader å målet vid rådhusrätten och i hovrätten med sammanlagt 545 kronor. Sedan talan fullföljts mot hovrättens dom, fastställde Kungl. Maj:t genom dom den 6 juni 1952 hovrättens domslut, såvitt nu är i fråga, samt förpliktade Rödin att till Scheffer utgiva ersättning för kostnaderna å målet hos Kungl. Maj:t med 394 kronor utöver av Rödin till säkerhet för motparts kostnadsersättning nedsatt belopp, 150 kronor. — Scheffer och kronan anlidade i målet skilda ombud.

Scheffer begärde verkställighet av Kungl. Maj:ts dom beträffande den honom tillerkända ersättningen för rättegångskostnad. Till gäldande här-

av och av exekutionskostnaderna, tillhoppa 960 kronor, togs den 26 september 1952 hos Rödin i mät en häst, värderad till 1 000 kronor. Rödin besvarade sig över utmätningen hos överexekutor i Älvsborgs län och anförde därvid bland annat följande. Han hade inköpt ett mindre jordbruk för 7 300 kronor, av vilket belopp endast 100 kronor var betalda. Han hade därjämte lånat 1 300 kronor och för detta belopp inköpt den utmäta hästen. Rödin ansåg att hästen var att betrakta såsom sådant nödigt arbetsredskap som omförmäles i 65 § utsökningslagen, enär Rödin i avsaknad av häst icke kunde sköta jordbruket. Rödin hade icke andra tillgångar än de nu angivna. Han var ogift men hade eget hushåll. — Överexekutor beslöt den 4 oktober 1952 att vidare exekutiva åtgärder i ärendet tills vidare ej fick vidtagas.

Såsom ombud för Scheffer anförde härefter juris kandidaten F. Sahlman, Karlstad, i en den 22 oktober 1952 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift bland annat följande. Verkställd utredning hade givit vid handen att Rödins ekonomiska förhållanden är sådana att ett vidhållande av utmätningensansökningen måste anses otillfredsställande ur moralisk synpunkt. Scheffer kunde emellertid med hänsyn till sin ekonomi icke själv svara för rättegångs- och exekutionskostnaderna. Det förhållandet att kronan — därest Scheffer slutligen skulle ha befunnits skadeståndsskyldig — ägt regressrätt mot denne hade omöjliggjort för Scheffer och kronan att anlita gemensamt ombud i målet. Med hänsyn härtill och då det utredningsarbete, som från Scheffers sida nedlagts i rättegången, varit värdefullt jämväl för kronan, borde Scheffer av kronan få ersättning för ifrågasvarande kostnader om 960 kronor.

I yttrande till arméförvaltningens tygavdelning har advokatfiskalen hos försvarets civilförvaltning anfört bland annat följande. Scheffer hade anskaffat eget ombud i skadeståndsmålet på uppmaning från advokatfiskalkontoret. Rödin hade på grund av de skador han ådragit sig vid olyckstillfället under en längre tid icke kunnat arbeta och han hade mycket svag ekonomi sedan hans skadeståndstalan mot Scheffer och kronan ogillats. Med hänsyn till det anförda och då Scheffer och hans ombud nedlagt ett värdefullt arbete i målet tillstyrkte advokatfiskalen Scheffers framställning.

I utlåtande den 20 december 1952 över Scheffers framställning uttalade *försvarets civilförvaltning* och *arméförvaltningens tygavdelning*, under hänvisning till advokatfiskalens yttrande, att starka billighetsskäl talade för att Scheffer borde beredas ersättning av kronan för ifrågasvarande kostnader på villkor att Scheffer på kronan överlät motsvarande fordran hos Rödin. Starka skäl talade dock för att kronan icke borde göra gällande en på grund av denna överlåtelse förvärvad fordran mot Rödin, och ämbetsverken ifrågasatte därför om icke Rödin borde befrias från sålunda uppkommande ersättningsskyldighet till kronan.

Sedan statskontoret yttrat sig i ärendet medgav *Kungl. Maj:t* genom beslut den 10 april 1953 att till Scheffer fick — under förutsättning att denne skriftligen å kronan överlät sin ifrågavarande fordran gentemot Rödin — från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter utbetalas ett belopp av 960 kronor.

I ärendet har inhämtats att Scheffer, i samband med utbetalning till honom av ifrågavarande belopp, till kronan överlätit sin fordran hos Rödin samt att den begärda utmätningen hos Rödin numera återkallats.

Departementschefen.

Rödin har under militärtjänstgöring utan egen skuld åsamkats svåra skador av bestående art. Kronans nu ifrågavarande, genom överlåtelse förvärvade fordran hos Rödin avser kostnader i en skadestandsprocess, som Rödin till följd av olyckshändelsen fört mot bland andra kronan. Rödins ekonomi är mycket dålig. I likhet med myndigheterna anser jag det skäligt att kronan avstår från sin fordran hos Rödin. Jag hemställer därför, att *Kungl. Maj:t* måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronans ifrågavarande fordran hos A. G. Rödin må eftergivas.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—9 hemställt förordnar *Hans Maj:t Konungen*, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alf Resare.

Bilaga.

Förteckning över av Kungl. Maj:t under år 1953 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättningskyldighet.

Sökande	Grund för ersättningskyldighet	Av domstol utdömt belopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Furiren vid flygvapnet J. A. Johansson	Skada å en kronan tillhörig bil (under trafik)	2 675 kr. jämte viss ränta (Härav inbetalat 1 025 kr.)	³⁰ / ₁ 53	Hel befrielse.
Furiren vid flygvapnet B. A. F. Dahlgren	Skada å ett kronan tillhörigt flygplan (förlorad signallisthuv)	745 kr.	³⁰ / ₁ 53	Befrielse mot inbetalning av 50 kr.
Furiren vid Stockholms örlogsstation S. K. G. Sandkvist	Skada å en kronan tillhörig motorbåt (kylskadad motor)	1 802 kr. 68 öre (Härav inbetalat 677 kr. 68 öre)	⁸ / ₆ 53	Befrielse mot inbetalning av 425 kr.
Värnpliktige S. H. Malm	Skada vid tältbrand	2 434 kr. 31 öre jämte ränta	²⁹ / ₅ 53	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Överfuriren vid Svea ingenjörkår S. E. Johansson	Skada å en kronan tillhörig bil (kylskadad motor)	1 295 kr. 4 öre (Härav inbetalat 250 kr.)	¹⁸ / ₁₂ 53	Befrielse mot inbetalning av 150 kr.